

АКАДЕМИЈА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА – СИРМИЈУМ

МАСТЕР РАД

**УПОТРЕБА РАЗЛИЧИТИХ ВРСТА МЕДИЈА У ПОРОДИЦИ
ПРЕДШКОЛАЦА У СЕОСКОЈ СРЕДИНИ**

Ментор:

др Слађана Миленковић, проф.

Студент:

Даница Ковач

Сремска Митровица, 2026.

АКАДЕМИЈА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА – СИРМИЈУМ

МАСТЕР РАД

ТЕМА

**УПОТРЕБА РАЗЛИЧИТИХ ВРСТА МЕДИЈА У ПОРОДИЦИ
ПРЕДШКОЛАЦА У СЕОСКОЈ СРЕДИНИ**

ПРЕДМЕТ

ДЕТЕ И МЕДИЈИ

Ментор:

др Слађана Миленковић, проф.

Студент:

Даница Ковач

10/2024 М

Сремска Митровица, 2026.

САЖЕТАК

У оквиру овог рада истражују се врсте и заступљеност различитих медија у породици предшколаца у сеоској средини. Пошло се од претпоставке да су од врста медија данас у употреби највише дигитални медији. Њихова употреба може и позитивно и негативно да утиче на развој детета у зависности од тога на који се начин користе. Деца ове медије више користе у породици него у вртићу (сеоски вртићи су слабије технички опремљени) па је веома важно знати у којој су мери родитељи обавештени о корисности или штетности ових медија.

До битних информација, тј. како медији утичу на дете, али и на саме родитеље, свакако се долази путем истраживања. Рад се базира на теоријском и практичном, односно истраживачком делу. Циљ истраживања је да допринесе јаснијој слици о начину коришћења медија у породици као и да пружи помоћ и подршку родитељима у контроли утицаја дигиталних медија.

Истраживање је изведено на узорку од 36 родитеља чија деца похађају мешовите вртићке групе у селима : Сремска Рача, Босут и Кузмин (8- Сремска Рача, 8- Босут, 20- Кузмин). Вртићке групе припадају ПУ “Пчелица” Сремска Митровица.

Кључне речи: дигитални медији, сеоска средина, утицај породице, родитељ, вртић, сарадња

Садржај

УВОД.....	4
1. ТЕОРИЈСКИ ОКВИР	5
1.1. О врстама медија	5
1.1.1 Подела по облику/технологији.....	5
1.1.2. Подела по улози детета	5
1.2. О утицају медија на развој детета	5
1.3. Појам и значај медијске писмености	6
1.4. Улога родитеља у развоју медијске писмености деце предшколског узраста.....	7
1.5. Значај истраживања медијске писмености родитеља	8
2. МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА.....	9
2.1. Предмет истраживања	9
2.2. Проблем истраживања.....	9
2.3. Циљ истраживања	9
2.4. Задаци истраживања	10
2.5. Хипотезе истраживања.....	10
2.6. Узорак испитаника	11
2.7. Методе, технике и инструменти	11
2.8. Поступак истраживања.....	12
3. АНАЛИЗА И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА АНАЛИЗЕ ИСТРАЖИВАЊА.....	13
3.1. Резултати анкетирања родитеља	13
3.1.1. Структура анкетираних родитеља	13
3.1.2. Учесталост и облици сарадње са предшколском установом	14
3.1.3. Став родитеља о важности сарадње породице и предшколске установе.....	16
3.1.4. Родитељи и различите врсте медија.....	17
3.1.5. Деца и различите врсте медија	18
3.1.6. Садржаји које деца гледају на телевизији и интернету и проведено време ..	19

3.1.7. Ставови родитеља о контроли садржаја и времена које деца проводе уз екран	21
3.2. Осврт на постављене хипотезе	27
4. ДИСКУСИЈА	28
5. ПРЕДЛОГ УВОЂЕЊА ПРОМЕНЕ У ПРАКСУ	30
6. Предлог и план радионице са родитељима	33
7.ЗАКЉУЧАК.....	35
ЛИТЕРАТУРА	37
ПРИЛОГ 1. Анкетни упитник за родитеље	41
I ДЕО – ОПШТИ ПОДАЦИ	41
II ДЕО – САРАДЊА СА ПРЕДШКОЛСКОМ УСТАНОВОМ	42
III ДЕО – РОДИТЕЉИ И РАЗЛИЧИТЕ ВРСТЕ МЕДИЈА	43
IV ДЕО - ДЕТЕ И РАЗЛИЧИТЕ ВРСТЕ МЕДИЈА	44
ПРИЛОГ 2. Пример попуњеног упитника за родитеље	48

УВОД

Рачунар је постао неопходан део сваког живота, користе га и деца и одрасли. За разлику од других играчака које им брзо досаде, рачунар их увек привлачи.

Друге врсте медија се постепено повлаче из свакодневне употребе, нарочито код младих људи.

Примена рачунара омогућава деци да боје и цртају што су некад радили у дечјим часописима, да слушају музику што су некад могли путем аудио медија, да гледају цртане филмове што су некад могли преко ТВ-а.

Дигитални медији су на неки начин објединили остале врсте медија у себи. Рачунар деци пружа могућност да уче на забаван и интерактиван начин.

Данас родитељи радо прибегавају дигиталним средствима како би умирили дете кад је нервозно, или кад им је потребно мало времена за себе, или кад желе да му задрже пажњу за време оброка (исхрана уз таблет или телефон).

Одговори добијени у истраживању показују да деца у породицама у сеоским срединама исто користе дигиталне медије као и у градским срединама.

Родитељи у сеоским срединама знају да постоји и лош утицај дигиталних медија на дете али мало знају о начинима заштите.

Зато би улога вртића и васпитача требала бити да едукује родитеље и да им укаже и на позитивне и на негативне аспекте коришћења рачунара.

Употреба медија може да буде изузетно корисна када се медији користе да дете нешто научи, кад медиј користе заједно дете и родитељ у међусобној, подстицајној интеракцији, која је временски дозирана и контролисана.

1. ТЕОРИЈСКИ ОКВИР

1.1. О врстама медија

Врсте медија могу да се поделе на различите начине. За рад са предшколцима најкориснија је подела по облику медија и по улози детета у коришћењу медија .

1.1.1 Подела по облику/технологији

- Штампани медији: књиге, часописи, сликовнице, новине
- Аудио медији: радио, аудио бајке, музика
- Аудио-визуелни: телевизија, цртани филмови, You Tube, филмови
- Дигитални и интерактивни: апликације, игрице, таблети, веб-сајтови
- Нови друштвени медији: видео позиви, гласовне поруке (вибер позиви)

1.1.2. Подела по улози детета

- Пасивни медији: дете само прима информацију, не учествује у интеракцији, пример: дете пред Тв-ом.
- Интерактивни медији: траже реакцију детета, пример: сликовница са прозорчићима.
- Креативни медији: дете ствара садржај, пример: апликација за цртање а затим дете и препричава цртеж.

1.2. О утицају медија на развој детета

Дете у периоду од треће године до поласка у школу свесно и промишљено осваја и усваја свет око себе. Оно усваја разноврсне утицаје из своје околине који га подстичу на активност. Захваљујући стеченим искуствима усавршавају се дечје скривене способности. (Миленковић, 2024) Пошто је дете окружено различитим врстама медија, они у великој мери утичу на развој детета.

Штампани медији, који су раније имали највећи утицај на развој детета губе свој примат пред електронским медијима. Данас је теже заинтересовати дете за читање него

раније иако читањем директно утиче на своје знање тако што га проширује и богати свој речник.

Развојем телевизије, њеном доступношћу у домовима широм света, појачава се и њен утицај на дете. „ Утицај телевизије на децу је различит. Телевизија је једнострано медиј-нема двостране комуникације, дететов развој стагнира, а какав ће бити утицај на дете зависи од тога каква је породична ситуација. Телевизија утиче и на начин размишљања” (Миленковић, 2024: 75).

Према бројним истраживањима утврђено је да је време проведено у употреби дигиталних медија на раном узрасту најдужа активност деце после спавања. Деца готово сво слободно време проводе пред екранима. Слободно време је изузетно важно за психофизички развој деце јер је то простор у коме они имају прилику да стичу знања и навике за учење. (Kardensfelt, 2017, према: Ранчић, 2021)

Дигитални медији, који су по својој природи интерактивни, или свој садржај нуде на неком дигиталном уређају, добијају све значајнију улогу у животу деце од најранијег узраста.

Они обликују њихове свакодневне активности; начин на који проводе слободно време кад нису у вртићу, комуницирају, играју се са вршњацима, уче и стичу нова искуства. Истраживања спроведена у европским земљама показују да су деца млађа од осам година веома укључена у дигитални свет и свакодневно окружена бројним дигиталним уређајима у својим домовима (Kumpulainen & Gilen, 2017).

Деца на узрасту од три до четири године су највећи конзументи цртаних филмова који се приказују на телевизији или их гледају на мобилним уређајима родитеља. Цртани филмови утичу на пажњу и развој комуникацијских вештина, и могу имати позитиван утицај на децу, али и супротан, уколико деца сатима гледају телевизију сама (Братић, 1991).

Дигитални медији могу и подстицати дечји развој и лоше утицати на њега. Питање је како користити дигиталне медије а не да ли их користити.

Савремене технологије значајно су измениле процес учења и стицања знања, преместивши део активности у дигитални простор. Ипак, резултати истраживања показују да је за подстицање оптималног дечјег развоја најделотворније комбиновање традиционалних метода са новим технолошким могућностима (Хилченко, Јаковљевић, 2017).

1.3. Појам и значај медијске писмености

Медијска писменост представља једну од кључних компетенција савременог друштва, која омогућава појединцу да приступа медијским садржајима, критички их анализира, процењује њихову веродостојност и активно учествује у њиховом креирању. Савремена схватања медијске писмености превазилазе традиционално разумевање писмености као способности читања и писања и обухватају развој критичког односа према информацијама које долазе из различитих медијских извора (Livingstone & Helsper, 2007; Hobbs, 2010).

Према Potter-у (2004), медијска писменост подразумева способност појединца да свесно контролише процес примања информација, препознаје намере аутора медијских порука и процењује њихов могући утицај на ставове, уверења и понашање. У дигиталном окружењу, у коме је количина информација огромна, а њихова поузданост често упитна, медијска писменост постаје предуслов за одговорно и безбедно коришћење медија.

Научна литература најчешће издваја неколико основних компоненти медијске писмености: приступ медијима, разумевање и критичку анализу медијских порука, процену кредибилитета извора, креирање медијских садржаја и одговорно понашање у дигиталном окружењу. Ове компетенције омогућавају појединцу да препозна дезинформације, манипулативне технике, стереотипе и скривене рекламне поруке, али и да активно и етички учествује у савременом медијском простору.

Развој медијске писмености данас се посматра као процес који траје током читавог живота. Она није важна само за образовни систем већ и за породицу, јер управо породично окружење представља прво место на коме деца усвајају навике коришћења медија и развијају однос према дигиталним технологијама.

1.4. Улога родитеља у развоју медијске писмености деце предшколског узраста

Породица представља примарно окружење у којем дете стиче прва искуства са медијима. Родитељи су најзначајнији посредници између детета и медијског окружења, јер својим избором садржаја, постављањем правила и личним примером обликују медијске навике деце. Због тога се ниво медијске писмености родитеља непосредно одражава на начин на који ће деца користити дигиталне медије.

Деца предшколског узраста немају довољно развијене когнитивне способности да самостално процене истинитост, квалитет и потенцијалне ризике медијских садржаја. Она често не разликују рекламу од стварног садржаја, нити могу да препознају манипулативне поруке. Зато је неопходно активно родитељско посредовање, које подразумева разговор са дететом о медијским садржајима, заједничко коришћење медија, избор квалитетних образовних садржаја и постављање јасних правила о времену проведеном пред екранима (Warren, 2001).

Истраживања показују да родитељи који поседују виши ниво медијске писмености чешће примењују стратегије активног медијског посредовања. Они не ограничавају употребу медија искључиво временским правилима, већ подстичу децу да критички размишљају, постављају питања и разговарају о ономе што гледају или слушају. На тај начин медији постају средство учења и развоја, а не само извор забаве.

Савремени приступи медијском васпитању наглашавају да је највећа одговорност родитеља развијање здравих медијских навика код деце. То подразумева балансирану употребу дигиталних технологија, избор развојно примерених садржаја и развијање способности детета да постепено постане самосталан и критички корисник медија.

1.5. Значај истраживања медијске писмености родитеља

Све интензивнија употреба дигиталних технологија у породичном животу указује на потребу да се испита ниво медијске писмености родитеља деце предшколског узраста. Родитељи се свакодневно суочавају са бројним изазовима, као што су избор адекватних медијских садржаја, контрола временаведеног пред екранима, препознавање ризика на интернету и заштита приватности деце. Упркос томе, многи од њих немају довољно знања и компетенција да на адекватан начин управљају дигиталним окружењем у којем њихова деца одрастају.

Истраживање медијске писмености родитеља има значај како за научну, тако и за практичну област. Резултати могу допринети бољем разумевању начина на који родитељи процењују сопствене компетенције, које стратегије користе у медијском васпитању деце и са којим се потешкоћама најчешће суочавају. Таква сазнања представљају основу за планирање едукативних програма намењених родитељима, васпитачима и стручним сарадницима у предшколским установама.

Посебан значај оваквих истраживања огледа се у могућности развоја превентивних програма који ће допринети безбеднијем и квалитетнијем коришћењу медија у породичном окружењу. Развијањем медијске писмености родитеља јачају се њихове компетенције за доношење информисаних одлука, што позитивно утиче на когнитивни, емоционални и социјални развој детета. Због тога се медијска писменост све чешће препознаје као важан сегмент савременог родитељства и један од предуслова успешног васпитања деце у дигиталном добу.

2. МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

У данашње време, неопходно је истаћи утицај медија, посебно дигиталних медија, на развој детета. Потребно је поучавати одрасле о могућностима које медији заиста могу да пруже, да буду корисни за развој детета. Такође, важно је указивати родитељима и на последице које васпитачи примећују код деце која проводе много времена забављајући се испред екрана. Деца медије највише користе код куће, нека под надзором родитеља, нека и самостално.

У овом истраживању је покушана да се утврди улога родитеља у приближавању дигиталних медија, који су саставни део савременог живота, деци. На који начин ограничавају њихову употребу, колики је степен њихове свести о користи, односно последицама употребе (или неупотребе) медија, са посебним освртом на дигиталне медије.

2.1. Предмет истраживања

Предмет истраживања је савремена породица у сеоској средини која је упућена на коришћење медија и информационих технологија.

2.2. Проблем истраживања

Деца имају сиромашан речник и доста користе невербалну комуникацију у моменту доласка из породице у вртић. Да ли је за то заслужна недовољно подстицајна средина у којој се различити медији не користе као подстицај за развој детета проблем је на који је покушано одговорити овим истраживањем.

2.3. Циљ истраживања

Циљ овог истраживања је сакупити податке о врстама медија заступљених у породици предшколаца и начинима њиховог коришћења. Уочити позитиван и негативан утицај коришћења медија у породици а затим пружити саветодавну и практичну помоћ родитељима у контроли и конструктивном коришћењу дигиталних медија од стране деце предшколског узраста.

2.4. Задаци истраживања

- Истражити које медије и у којој мери сами родитељи користе у свакодневном животу
- Истражити колико су родитељи упућени у значај њихове улоге у дигиталном добу
- Које врсте медија су доступне коришћењу од стране детета у њиховој породици
- Колико времена деца проводе користећи дигиталну технологију
- Које медије користе самостално а које заједно са родитељима, на који начин их користе, да ли имају родитељску контролу
- Анализирати родитељске ставове о потреби временског ограничавања детету коришћења дигиталних медија
- Анализирати родитељске ставове о потреби сталне родитељске контроле приступа детета различитим дигиталним садржајима

2.5. Хипотезе истраживања

На основу постављеног циља и задатака истраживања општа хипотеза је:

У савременој породици, сеоској као и у градској, све већа је употреба дигиталних медија у односу на остале врсте медија.

Посебне хипотезе су следеће:

X1: Претпоставља се да је у породици мала употреба штампаних медија.

X2: Претпоставља се да деца у највећој мери не гледају садржај прилагођен свом узрасту на ТВ-у.

X3: Претпоставља се да деца користе дигиталне технологије.

X4: Претпоставља се да је употреба дигиталних технологија деце у одређеној мери контролисана од стране родитеља.

2.6. Узорак испитаника

Истраживање је спроведено међу родитељима деце три мешовите вртићке групе. У питању су села: Сремска Рача (8 родитеља), Босут (8 родитеља) и Кузмин (20 родитеља), укупно 36 родитеља. Вртићке групе из ова три села припадају ПУ „Пчелица” Сремска Митровица.

2.7. Методе, технике и инструменти

У истраживању је коришћена дескриптивна метода у циљу прикупљања података, обраде и представљања добијених резултата.

Она је погодна за проучавање појава у њиховом природном окружењу и за опис постојећег стања у пракси.

Метода теоријске анализе коришћена је приликом стварања теоријске основе истраживања, односно да се одреди предмет истраживања, дефинишу основни појмови, као и да се формулише циљ истраживања.

Као истраживачка техника коришћено је анкетирање а као инструмент истраживања примењен је анкетни упитник за родитеље, који је ауторски конципиран за потребе овог рада.

Упитник је анониман и састављен из четири дела:

1. део-општи подаци
2. део-сарадња са предшколском установом
3. део-родитељи и различите врсте медија
4. део-деца и различите врсте медија

Упитник је обухватао питања затвореног типа (са понуђеним одговорима), и питања отвореног типа, која су омогућила родитељима да изразе своја мишљења и ставове.

Комбиновањем квантитативних и квалитативних питања омогућено је свеобухватније сагледавање истраживане појаве.

2.8. Поступак истраживања

Истраживање је спроведено током 2026. године. Упитнике су дистрибуирали васпитачи сеоских вртићких група: Татјана Ердељан у Сремској Рачи, Милица Црнобрња у Босуту и Ана Петровић у Кузмину.

Родитељима је објашњено да је попуњавање анкете на добровољној бази и анонимно. Испитаници су упитник попуњавали самостално, у својим домовима.

Прикупљени подаци су систематизовани, обрађени и анализирани у складу са постављеним циљевима и задацима истраживања.

3. АНАЛИЗА И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА АНАЛИЗЕ ИСТРАЖИВАЊА

У овом поглављу приказани су и интерпретирани резултати добијени применом анкете, полуструктурисаних интервјуа.

Анкетирањем је обухваћено 36 родитеља деце предшколског узраста у три сеоске вртићке групе.

3.1. Резултати анкетања родитеља

3.1.1. Структура анкетираних родитеља

У циљу добијања основних података о испитаницима, први део анкетног упитника односио се на пол, старост, степен образовања, број деце у породици и узраст детета које похађа предшколску установу.

Структура анкетираних родитеља

Обележје / Категорије

Пол : женски (34) 94,44 %

Пол : мушки (2) 5,55 %

Старост : до 25 година (0) 0,0 %

26-35 година (31) 86,11 %

36-45 година (5) 13,88 %

46 и више год. (0) 0,0 %

Степен образовања : основна школа (4) 11,11 %

средња школа (24) 66,66 %

виша школа/високо образовање (8) 22,22 %

Мастер/магистар/докторске студије (0) 0,0 %

Број деце у породици : једно (7) 19,44 %

двоје (22) 61,11 %

троје (7) 19,44 %

Четворо и више (0) 0,0 %

Узраст детета : 4 године (4) 11,11 %

5 година (5) 13,88 %

6 година (27) 75,00 %

Место становања : село (36) 100 %

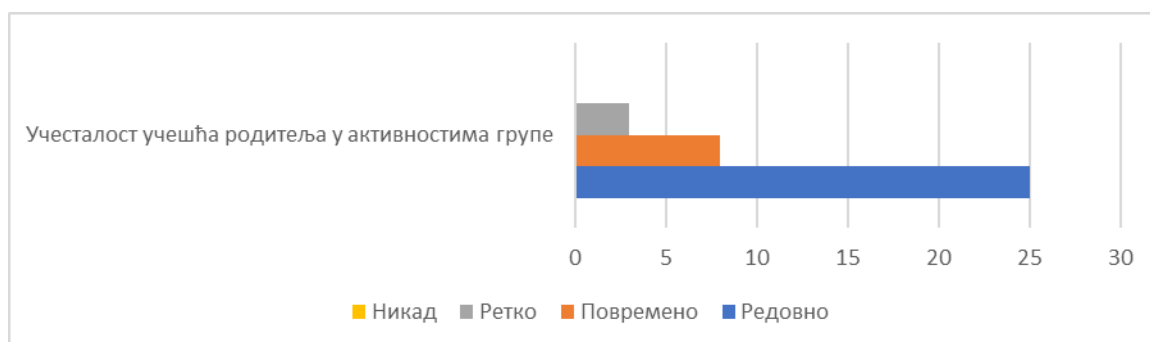
приградско насеље (0) 0 %

град (0) 0,0 %

Приказани подаци показују да су у анкетирању у већој мери учествовале мајке, што је у складу са честом праксом у предшколским установама да су оне непосредније укључене у свакодневну комуникацију са васпитачима. Највећи број испитаника припада старосној групи од 26 до 35 година, док више од половине анкетираних родитеља има двоје деце. Сви испитаници живе у сеоском насељу. Оваква структура испитаника указује на присуство релативно стабилних породичних оквира, што може представљати подстицајан фактор за укључивање у живот предшколске установе.

3.1.2. Учесталост и облици сарадње са предшколском установом

Једно од кључних питања у анкети односило се на учесталост учешћа родитеља у активностима које организује предшколска установа.

Графикон бр. 1: Учесталост учешћа родитеља у активностима предшколске установе

Одговор :

Редовно (25) 69,44 %

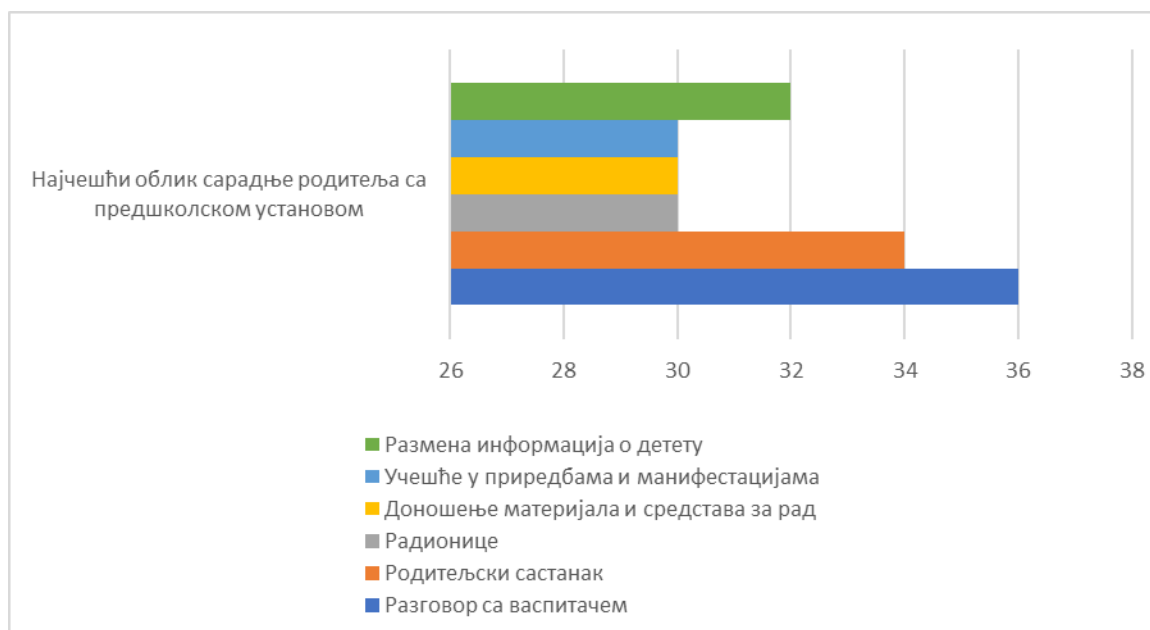
Повремено (8) 22,22 %

Ретко (3) 8,33 %

Никада (0) 0,0 %

Добијени подаци показују да већина родитеља учествује редовно или повремено у активностима предшколске установе, што указује на постојање позитивне основе за сарадњу. Ниједан родитељ није навео да никада не учествује, што упућује на закључак да је у групи већ изграђен одређени ниво поверења и комуникације.

Испитаници су имали могућност да означе више облика сарадње које најчешће остварују са предшколском установом.

Графикон бр. 2: Најчешћи облици сарадње родитеља са предшколском установом

Облик сарадње :

Разговор са васпитачем (36) 100 %

Родитељски састанци (34) 94,44 %

Радионице (30) 83,33 %

Доношење материјала и средстава за рад (30) 83,33 %

Учешће у приредбама и манифестацијама (30) 83,33 %

Размена информација о детету (32) 88,88 %

Најзаступљенији облици сарадње су разговор са васпитачем, родитељски састанци и размена информација о детету, што показује да је комуникациони аспект сарадње добро развијен.

Висока заступљеност радионица, доношења материјала и учешћа у приредбама указује и на спремност родитеља да се укључе у непосредне активности.

Овај налаз је значајан, јер показује да родитељи не остају само на нивоу информисања, већ су спремни и на активније облике учешћа у животу вртића.

3.1.3. Став родитеља о важности сарадње породице и предшколске установе

Питање постављено у циљу прикупљања информација о томе да ли родитељи сматрају да је важна сарадња породице и предшколске установе.

Графикон бр. 3: Став родитеља о важности сарадње породице и предшколске установе

Одговор :

Да (34) 94,44 %

Делимично (2) 5,55 %

Не (0) 0 %

Готово сви родитељи се слажу са тим да је сарадња породице и предшколске установе веома важна за развој детета.

3.1.4. Родитељи и различите врсте медија

Питања постављена у циљу прикупљања информација о томе које врсте медија родитељи употребљавају и колико често.

Графикон бр. 4: Родитељи и врсте медија

Штампани медији: 4 родитеља, 11,11 %

Радио програм: 16 родитеља, 44,44 %

ТВ програм: 34 родитеља, 94,44 %

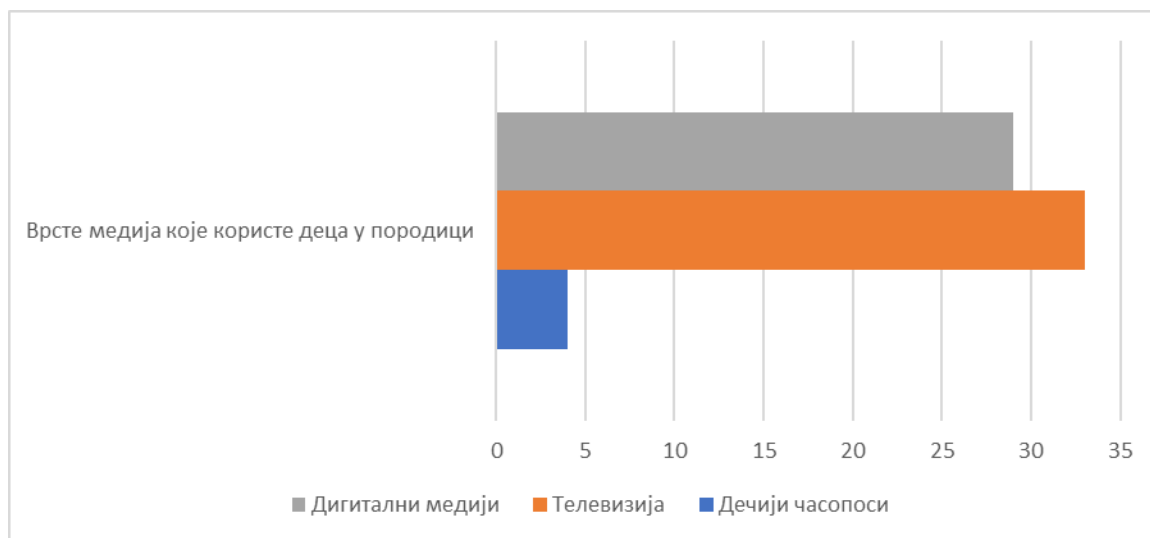
Дигитални медији: 36 родитеља. 100 %

Добијени подаци показују да највише родитеља користи дигиталне медије, затим телевизију, радио, а најмање штампане медије.

У питањима отвореног типа већина родитеља је одговорила да је садржај који слушају на радио програму углавном музика. Уз ТВ програм у просеку проводе један до два сата. Од ТВ емисија најчешће гледају: „Дневник” , домаће серије, квиз „Слагалица”, емисије о кулинарству и филмове. Од дигиталних медија најчешће користе друштвене мреже и интернет. Добијени одговори показују да родитељи медије користе највише у сврху забаве.

3.1.5. Деца и различите врсте медија

Питања постављена у циљу прикупљања информација о томе које врсте медија су доступне коришћењу детета.

Графикон бр. 5: Врсте медија које користе деца у породици

Дечији часописи: 4 (11,11%)

Телевизија: 33 (91,66%)

Дигитални медији: 29 (80,5%)

Као и родитељи, деца најмање користе штампане медије (исти проценат). Родитељи не купују часописе ни себи ни деци. Велик проценат деце користи телевизију и дигиталне медије.

У питањима отвореног типа добијени су одговори да су часописи које понеко купује деци: „Филип и Зага”, „Мали витез”, „Креативна размишљанка”.

Од ТВ програма најчешће гледају: цртане филмове, квиз „Слагалица” и дечије емисије.

3.1.6. Садржаји које деца гледају на телевизији и интернету и проведено време

Телевизија:

Проведено време:

Не гледа: 3 (8,33%)

До сат времена: 7 (19,44%)

Од један до два сата: 24 (66,66%)

Од два сата до пет сати: 2 (5,55%)

Преко пет сати: 0 (0,0%)

Графикон бр. 6: Садржај које дете гледа на телевизији

Садржај које дете гледа:

Не гледа: 3 (8,33%)

Само дечије емисије: 12 (33,33%)

Дечије емисије и програм за одрасле: 18 (50,0%)

Не знам шта дете гледа: 3 (8,33%)

Одговори које су навели родитељи показују да највећи број деце проводи уз телевизију од сат до два сата времена и да не гледају само садржаје који су примерени њиховом узрасту.

Интернет:

Проведено време:

Не користи: 7 (19,44%)

До сат времена: 0 (0,0%)

Од један до два сата: 28 (77,77%)

Од два сата до пет сати: 1 (2,77%)

Преко пет сати: 0 (0,0%)

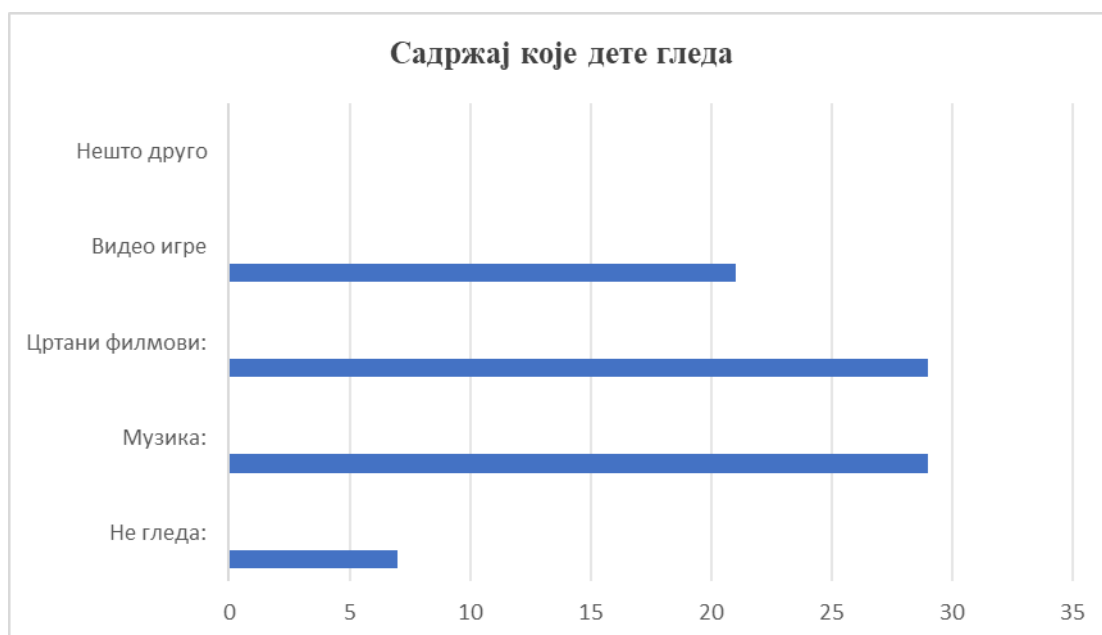
Садржај које дете гледа:

Не користи: 7 (19,44%)

Музика: 29 (80,55%)

Видео игре: 21 (51,33%)

Нешто друго: 0 (0,0%)

Графикон бр. 7: Садржај које дете гледа на интернету

Одговори које су навели родитељи показују да највећи број деце проводи уз интернет од сат до два сата времена и исто толико уз телевизију, што ако се посматра заједно код неке деце може износити и четири сата. Садржај који деца гледају је углавном забавног карактера.

3.1.7. Ставови родитеља о контроли садржаја и времена које деца проводе уз екран

Да ли родитељи сматрају да је потребно поставити одређена временска ограничења деци приликом коришћења електронских медија:

Слаже се у потпуности: 35 (97,22%)

Делимично се слаже: 1 (2,77%)

Није сигуран: 0 (0,0%)

Уопште се не слаже: 0 (0,0%)

Графикон бр. 8: Ставови родитеља о контроли времена

Из одговора родитеља видимо да се слажу са тим да је деци потребно ограничити време проведено уз електронске медије.

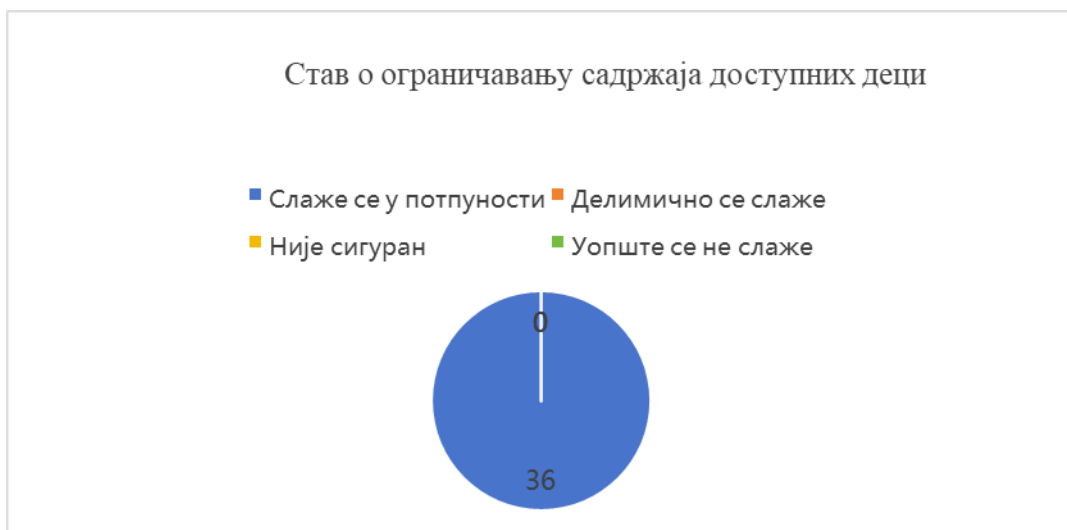
Да ли родитељи сматрају да је потребно ограничити детету и сам садржај који прати путем телевизије и интернета:

Слаже се у потпуности: 36 (100%)

Делимично се слаже: 0 (0,0%)

Није сигуран: 0 (0,0%)

Уопште се не слаже: 0 (0,0%)

Графикон бр. 9: Став о ограничавању садржаја доступних деци

Сви родитељи су свесни неопходности контроле садржаја који су доступни деци.

Да ли родитељи мисле да у већини случајева успевају да усмере своје дете и ограниче му коришћење електронских медија, колико је то у њиховој могућности у данашње време:

У потпуности се слаже: 17 (47,22%)

Делимично се слаже: 17 (47,22%)

Није сигуран: 2 (5,55%)

Уопште се не слаже: 0 (0,0%)

Графикон бр. 10: Став родитеља о томе колике су његове способности да ограничи детету време проведено на интернету и доступан садржај.

Из одговора родитеља можемо закључити да родитељи сматрају у већем проценту да могу да се носе са контролом и ограничењима коришћења интернета.

На који начин родитељи ограничавају свом детету коришћење електронских медија:

Путем усмених упозорења и подсећања: 25 (69,45%)

Блокира коришћење медија путем одређених лозинки: 0 (0,0%)

Електронске медије користе само у једној просторији: 11 (30,55%)

Друго: 0 (0,0%)

Графикон бр. 11: Начини на које родитељи ограничавају детету коришћење електронских медија.

Осећања детета због ограничења која су му постављена:

Тужно: 21 (58,33%)

Љуто: 9 (25%)

Прихвата то као нешто нормално: 2 (5,55%)

Покушава да користи без знања родитеља: 4 (11,11%)

Графикон бр.12: Осећања детета због ограничења која су му постављена.

Из одговора родитеља видимо да је већина деце тужна када им се поставе ограничења, затим љута, а веома мали број деце прихвата то као нешто нормално. Постоји извесан број деце који покушава, упркос забрани родитеља, да користи електронске медије, „вара“ родитеље.

Да ли је дете упознато са негативним странама интернета:

Да: 26 (72,22%)

Не: 10 (27,77%)

Графикон бр.13: Мишљење родитеља о томе да ли су њихова деца упозната са негативним странама интернета.

Из одговора родитеља може се закључити да већина сматра да је дете обавештено о томе да коришћење интернета може бити и опасно.

Да ли родитељи разговарају са децом о опасностима које вребају на интернету:

Да, често: 15 (41,66%)

Да, понекад: 15 (41,66%)

Не, родитељ нема времена: 1 (2,77%)

Не, родитељ нема знања о томе: 5 (13,80%)

Графикон бр.14: Да ли родитељи разговарају са децом о опасностима које вребају на интернету и колико често.

Из одговора добијених од родитеља може се закључити да велика већина родитеља каже да разговара са децом на ову тему, али половина оних који разговарају кажу да то раде повремено. Родитељи који не разговарају са децом о томе то правдају тиме што немају довољно знања о теми.

Да ли родитељ има осећај да не може да се избори са коришћењем електронских медија од стране детета:

Да, често: 5 (13,88%)

Да, понекад: 24 (66,66%)

Не, нема: 7 (19,44%)

Графикон бр.15: Осећај немогућности код родитеља да контролише дете при коришћењу електронских медија.

Из одговора добијених од родитеља може се закључити да је већина родитеља, бар понекад, имала осећај да не може да се избори са коришћењем електронских медија од стране детета.

Да ли би родитељу значила помоћ стручног лица (нпр. васпитача) када је реч о контроли деце везано за коришћење електронских медија:

У потпуности се слаже: 21 (58,34%)

Делимично се слаже: 12 (33,33%)

Није сигуран: 2 (5,55%)

Уопште се не слаже: 1 (2,77%)

Графикон бр.16: Да ли родитељу значи помоћ стручног лица када је реч о контроли деце везано за коришћење електронских медија.

Одговори које су навели родитељи и ставови које имају о контроли садржаја и времена које њихова деца проводе уз електронске медије показују да родитељи у сеоској средини имају свест о потреби за контролом садржаја и ограничењу времена коришћења ових медија, али немају довољно знања како да то остваре. Највећи број родитеља се у потпуности или делимично слаже с тим да би им значила помоћ васпитача.

3.2. Осврт на постављене хипотезе

На основу анализе добијених резултата могуће је извести следеће закључке у односу на постављене хипотезе:

Општа хипотеза гласи: У савременој породици, сеоској као и у градској, све већа је употреба дигиталних медија у односу на остале врсте медија, и она се прихвата. Потврђена је одговорима родитеља који показују да 100% родитеља из испитиваног узорка и 80% деце користе интернет, а штампане медије 11% родитеља и 11% деце.

Посебне хипотезе:

X1 гласи: Претпоставља се да је у породици мала употреба штампаних медија, и она се прихвата јер се само 11% родитеља изјаснило да купује и чита штампане медије.

X2 гласи: Претпоставља се да деца у највећој мери не гледају садржаје прилагођене свом узрасту на ТВ-у, и она се прихвата јер 50% деце из испитиваног узорка гледа поред дечјег и програм за одрасле.

X3 гласи: Претпоставља се да деца користе дигиталну технологију, и она се прихвата јер су родитељи навели у одговору да 80% деце из испитиваног узорка користи интернет.

X4 гласи: Претпоставља се да је употреба дигиталне технологије деце у одређеној мери контролисана од стране родитеља, и она се делимично прихвата. Иако се већина родитеља слаже о потреби контролисања употребе дигиталних медија од стране деце, родитељима је потребна помоћ да дођу до сазнања на који то начин могу урадити. Углавном се ослањају само на усмена упозорења и подсећања (69%) и на то што се електронски уређаји налазе у заједничкој просторији (31%).

4. ДИСКУСИЈА

Резултати спроведеног истраживања указују на значајне промене у начину коришћења медија у породицама које живе у сеоским срединама.

Добијени подаци показују да су штампани и аудио медији све мање заступљени у свакодневном животу породица, док дигитални медији преузимају доминантну улогу у информисању, комуникацији и забави.

Овакав тренд је у складу са савременим друштвеним променама и процесом дигитализације који захвата све сегменте живота, укључујући и породично окружење.

Смањена употреба традиционалних медија посебно се одражава на најмлађе чланове породице.

Истраживање је показало да деца све ређе долазе у контакт са дечјим часописима, сликовницама и другим штампаним материјалима који су некада представљали важан извор учења, забаве и подстицаја за развој говора.

Поред тога, уочено је да родитељи све ређе читају деци и проводе време у разговору са њима, што може имати негативне последице на језички развој, богаћење речника и развој комуникацијских способности.

Многобројна истраживања указују на то да су читање наглас, причање прича и свакодневна вербална интеракција између родитеља и деце од великог значаја за правилан развој говора и језика.

Када су ове активности замењене пасивним коришћењем дигиталних садржаја, могу се јавити одређене тешкоће у развоју говорних и комуникацијских компетенција. Стога се добијени резултати могу довести у везу са све учесталијим проблемима у говорно-језичком развоју деце предшколског узраста на које указују и васпитачи и стручни сарадници у пракси.

Ипак, резултати истраживања показују и одређене позитивне аспекте. Охрабрујућа је чињеница да су родитељи у великој мери свесни потенцијалних ризика које неконтролисано коришћење дигиталних медија може имати на дечји развој.

Већина испитаника препознаје значај праћења и контроле садржаја којима су деца изложена, као и потребу за постављањем јасних правила у вези са временом

проведеним уз дигиталне уређаје. Овај налаз указује на развијену свест родитеља о сопственој улози у медијском васпитању деце.

Посебно значајан резултат истраживања односи се на спремност родитеља да додатно унапређују своја знања и компетенције у области безбедног и одговорног коришћења дигиталних медија.

Родитељи су показали интересовање за различите облике едукације, што указује на потребу за систематском подршком породицама. У том контексту, значајну улогу могу имати предшколске установе, стручни сарадници, локална заједница и различите институције које се баве образовањем и заштитом деце.

На основу свих добијених резултата може се закључити да дигитални медији представљају неизоставан део савременог породичног окружења, али да њихова употреба захтева одговоран приступ и континуирану подршку родитељима.

Неопходно је подстицати активности које доприносе развоју говора, читања и непосредне комуникације унутар породице, истовремено развијајући медијску писменост и дигиталне компетенције како родитеља тако и деце.

Само уравнотеженим приступом могу се искористити предности дигиталних медија, а умањити њихови потенцијални негативни утицаји на развој детета.

5. ПРЕДЛОГ УВОЂЕЊА ПРОМЕНЕ У ПРАКСУ

Вртић може бити место где ће родитељи наћи помоћ, саветодавну и практичну, о томе како коришћењем различитих врста медија у свом дому могу утицати на правилан развој своје деце. Васпитачи и родитељи морају бити сарадници у овом процесу.

Васпитач може одржати родитељски састанак са родитељима на ову тему и радионице са родитељима и децом. Те радионице могу у договору са родитељима да се периодично понављају како би дале боље резултате.

Васпитач би на родитељском састанку разговарао са родитељима и објаснио им на који начин у породици могу користити различите врсте медија у циљу бољег развоја детета. Може указати родитељима на то који часописи су за узраст њихове деце и указати им на њихову корисност јер комбинују приче, задатке, бојанке, и подстичу развој говора и графомоторике. Може им показати часописе.

Најпознатији часописи за предшколце код нас су: „Мали Политикин забавник“, „Креативни кутак“, „Мали витез“, „Јежурко“, „Школарац“-издање за предшколце, „Крцко“. У њима се налазе: песме, басне, стрипови, задаци са налепницама, задаци за развој логике, уочавање разлика, почетно читање, много резања и лепљења за развој графомоторике. Васпитач у договору са родитељима може покренути акцију сакупљања књига, сликовница и дечијих часописа од којих ће се оформити у вртићу кутак библиотеке.

Васпитач може предложити родитељима како да коришћењем дечијих часописа поставку развој говора:

Не треба детету дати часопис и отићи. Треба седети заједно са дететом, посматрати слике, разговарати о њима. Родитељ поставља питања, ако је потребно помаже детету да дође до одговора.

Постоје и интерактивне сликовнице. То су књиге са додацима које дете мора да пипне, уради нешто да би прича ишла даље. У њој су делови са различитим материјалима, место за цртање, звучни дугмићи. Родитељи их могу и сами правити тако што узму старе сликовнице и налепе папирић преко делова слика а затим их заједно са дететом отварају уз разговор.

Из обављеног истраживања се види да деца редовно гледају ТВ програм али одабир гледаних садржаја није адекватан узрасту и дечијим потребама. Код нас постоје добре емисије и васпитач треба да укаже на њих родитељима.

То су емисије: „Плава птица“, „На слово, на слово“, „Кување са Јовом“, „Хајде да се играмо“, „Сликовница“. Родитељима треба указати на то да уведу правило- без ТВ-а

током јела и да заједно са децом гледају емисије уз обавезан разговор и постављање питања.

Потребно је избегавати брзе цртане филмове без дијалога. Дечје садржаје родитељи могу пронаћи на РТС Планета платформи.

Родитељима треба указати на то да је коришћење било ког медија добро ако уз њега разговарају са дететом. Поготово дигиталне медије дете не треба само да користи. Родитељ треба да ограничи време детету од почетка коришћења тог медија па ће се дете и навикнути на такво коришћење.

Родитељ треба да буде и пример детету, ако он проводи много времена уз дигиталне медије и дете ће желети.

Васпитач може штампати летак који ће поделити родитељима на родитељском састанку на коме ће бити савети које родитељи могу да примене код своје куће:

- Пратите интересовања детета, његове реакције на медије и садржај којем га излажете.
- Након заједничког гледања цртаног филма или играња неке видео игрице, разговарајте о искуству које сте имали.
- Поставите границе, ограничите време проведено у коришћењу медија.
- Понудите деци друге могућности и садржаје којима могу да испуне своје време.
- Будите опрезни и надгледајте коришћење медија деце предшколског узраста. Боље је да понудите детету избор од неколико одабраних садржаја него да га пустите да само бира.
- Утврдите породични правилник о коришћењу медија и сви у породици се придржавајте тога.
- Користите дигиталне медије заједно са дететом, пронађите слику омиљене животиње, значење нове речи, одговор на дететово питање...
- Научите их шта се сме а шта не сме када комуницирамо са другим људима.
- Подстичите дете да критички промишља и преиспитује садржаје.
- Освестите своје навике и време које проводите уз екран.
- Будите модел. Деца више верују нашем понашању него оном што говоримо.

Родитељски састанак у вртићу је место где ће окупљени родитељи моћи једни од других чути за неке проблеме у вези ове теме и чути како то други родитељи решавају. Својим искуствима могу помоћи једни другима.

Поред родитељског састанка васпитач може организовати и радионице на којима ће заједно, родитељи и деца, читати дечје часописе, решавати задатке из њих, правити

своје интерактивне сликовнице, тражити уз помоћ васпитача примерене садржаје на интернету за узраст и интересовања деце.

Слика бр.1 и бр.2 : „Заједничко читање сликовница – развој медијске писмености од најранијег узраста“.

Радионица где су учесници родитељи и деца

На првим радионицама би васпитач подстицао родитеље да више проводе време са својом децом уз употребу штампаних медија јер се то показало добрим за развој детета.

На следећим радионицама увести друге медије, телевизију и дигиталне медије. Васпитач може да им покаже снимљене ТВ емисије прилагођене узрасту деце, да их заједно коментаришу, одговарају на дечија питања.

Васпитач родитељима може дати предлог платформи и претраживача који су безбедни за децу.

Родитељи и деца могу одмах у вртићу да заједно траже и бирају неке садржаје који их интересују. Једна од радионица би била везана за употребу „паметних“ телефона у свакодневном животу. Може бити организована радионица о безбедности деце на интернету.

Свака наредна радионица би била договорена у зависности од интересовања родитеља. Родитељи би имали активно учешће и у одабиру тема и у њиховој реализацији.

6. Предлог и план радионице са родитељима

Назив радионице: Медији као савезници у развоју детета – како родитељи могу подстаћи правилан развој предшколца

Циљ радионице

Оснажити родитеље да медије користе као средство подстицања когнитивног, говорног, социјалног и емоционалног развоја детета, као и да развију свест о значају заједничког коришћења медијских садржаја.

Задаци радионице

- упознати родитеље са позитивним и негативним утицајем медија;
- представити примере квалитетних медијских садржаја за предшколски узраст;
- оспособити родитеље за избор развојно примерених медија;
- указати на значај заједничког читања, разговора и гледања медијских садржаја;
- подстаћи сарадњу између породице и предшколске установе.

Учесници

Васпитач и родитељи деце предшколског узраста.

Трајање

60–75 минута.

Потребан материјал

- дечје сликовнице;
- часописи за предшколце;
- лаптоп и пројектор;
- кратак анимирани филм;
- папири у боји, фломастери и самолепљиви папирићи;
- информативни летак „10 савета за правилно коришћење медија“.

Ток радионице

1. Уводна активност (10 минута)

Васпитач поздравља родитеље и поставља питање:

„Који медиј ваше дете најчешће користи током дана?“

Родитељи записују одговоре на папириће, након чега следи кратка дискусија. Васпитач наглашава да медији сами по себи нису ни добри ни лоши, већ да је најважнији начин на који их користимо.

2. Кратко предавање (15 минута)

Васпитач представља најважније информације:

- значај медијске писмености родитеља;
- позитивне ефекте правилног коришћења медија;
- могуће ризике прекомерног времена пред екраном;
- препоруке за заједничко коришћење медија.

Посебно се истиче да су родитељи први медијски узор својој деци и да је заједничко гледање, читање и разговор много корисније од самосталног коришћења дигиталних уређаја.

3. Практична активност – „Медији који развијају дете“ (20 минута)

Васпитач родитељима представља више дечјих часописа, сликовница и књига намењених предшколцима.

Могу се представити:

- „Мали Политикин Забавник“,
- „Креативни кутак“,
- „Мали витез“,
- „Јежурко“,

- „Школарац“ (издање за предшколце),
- „Крцко“.

Родитељи у мањим групама анализирају један часопис и одговарају на питања:

- Које способности овај часопис развија?
- На који начин родитељ може да учествује током читања?
- Које активности се могу наставити након читања?

Након тога свака група представља своје закључке.

4. Демонстрација рада са дететом (15 минута)

Васпитач показује како се један дечји часопис или сликовница може користити за развој говора.

Пример активности:

- заједничко посматрање и описивање слика;
- постављање питања („Шта видиш?“, „Шта мислиш да ће се догодити?“, „Како се лик осећа?“);
- именовање предмета, боја и радњи;
- проналажење разлика;
- причање приче на основу илустрација;
- заједничко решавање задатака, бојење, резање и лепљење.

Васпитач наглашава да није довољно детету дати часопис, већ је неопходно разговарати са њим, постављати питања и подстицати га да размишља и изражава своје мишљење.

5. Заједничко планирање сарадње (10 минута)

Васпитач предлаже да се у вртићу организује:

- акција прикупљања сликовница, књига и дечјих часописа;
- формирање породичног библиотечног кутка;
- месечне радионице са родитељима и децом;
- размена препорука за квалитетне медијске садржаје.

Родитељи износе своје предлоге и договарају наредне активности.

Евалуација

На крају радионице родитељи попуњавају кратак анонимни упитник:

1. Шта сте данас научили?
2. Који савет ћете применити код куће?
3. Која тема вас интересује за следећу радионицу?

Очекивани исходи

Након радионице очекује се да ће родитељи:

- боље разумети улогу медија у развоју детета;
- пажљивије бирати медијске садржаје;
- више времена проводити у заједничком читању, разговору и гледању медијских садржаја;
- развијати код детета критички однос према медијима;
- успоставити квалитетнију сарадњу са васпитачима у области медијског васпитања.

7.ЗАКЉУЧАК

Развој дигиталних медија у савременом животу потиснуо је употребу у породици осталих врста медија.

Све мања употреба штампаних и аудио медија и све мање времена које породица проводи у заједничком коришћењу ових медија одражава се и на сам развој деце.

Деца све више времена сама проводе испред различитих екрана гледајући неподстицајне садржаје (слика бр.3). Данас је немогуће одгајити дете, а заштитити га у потпуности од утицаја електронских медија.

Због тога родитељи морају да контролишу и надгледају употребу ових медија од стране детета (слика бр.4). Заједничким трудом и залагањем, породица и васпитач могу детету обезбедити безбедну средину у којој ће дигитални медији позитивно утицати на дечји развој.

Примена рачунара на предшколском узрасту ако је правилно усмерена пружа могућности за подстицање когнитивног, комуникацијског, моторичког и социјалног развоја детета. Ако није правилно усмерена употреба електронских медија може да доведе до поремећаја у говору, у пажњи, смањењу физичке активности.

Пошто деца још увек рачунар користе више код куће него у вртићу, велика је улога родитеља у избору садржаја, контроли времена и начину употребе, као и осигурању да активности буду развојно подстицајне и безбедне.

Улога васпитача је да родитељу укаже на добре и лоше стране коришћења дигиталне технологије, да уочи неке проблеме ако постоје, и у сарадњи са родитељима , стручном службом вртића, помогне да проблем буде решен.

Васпитач може бити подршка родитељу у бирању прилагођених квалитетних дигиталних садржаја, као и у неговању баланса између технологије и традиционалних облика учења, игре и непосредне комуникације.

Васпитач и родитељ заједно могу да омогуће да рачунар постане савезник, а не препрека у подстицању дечјег раста и развоја.

Контролисано и прилагођено коришћење рачунара али и осталих врста медија, уз сарадњу васпитача и породице могу допринети укупном развоју детета предшколског узраста.

Слика бр 3 : дете самостално прати садржај на лаптопу без надзора одрасле особе

Слика бр. 4 : дете користи лаптоп у присуству и под надзором мајке

ЛИТЕРАТУРА

Алексић, П. (2017) „Веза играња дигиталних игара са профилом вишеструке интелигенције”. Нови Сад: Природноматематички факултет.

Анђелковић, Н. Ј. (2008) „Дете и рачунар у породици и децјем вртићу”. Београд: Београдска и Савез информатичара Војводине.

Жиропађа, Љ. (2007) „Дете и компјутер-очекивања и стрепње родитеља”, „Настава и васпитање”, бр. 1. стр. 50-55.

Vasić, S. (1968). *Govor vašeg deteta*. Beograd: Zavod za udžbenike.

Јовановић, С. (2008) : „Методика развоја говора”, Висока школа за образовање васпитача Шабац.

Кузмановић. Д. и сар. (2019) : „ Деца у дигиталном добу”: водич за безбедно коришћење дигиталне технологије и интернета: Београд: Ужички центар за права детета, Ужице.

Kumpulainen, K. & Gilen, J. (2017) Young Children*s Digitali Literacy Practices in the Home: A Review of literature. COST ACTION ISI 410 DigiLitEY. ISBN: 9780902831469 Accessed <http://digitalitey.eu>.

Livingstone, S., & Helsper, E. J. (2007). Gradations in digital inclusion: Children, young people and the digital divide. *New Media & Society*, 9(4), 671–696. <https://doi.org/10.1177/1461444807080335>

Лемиш, Д. (2008) „Деца и телевизија”, Београд: Клио

Мамутовић, А., Марковић, М., Станисављевић-Петровић, З. (2020). Примена савремене технологије у васпитању и образовању деце предшколског узраста-приказ резултата истраживања из различитих земаља. „ Годишњак за педагогију”, бр, V/1, стр. 59-72.

Миленковић, С. (2008): „Медији у образовању”. Рума: Графапромет.

Миленковић, С. (2012) „Методика развоја говора”, Сремска Митровица Висока школа струковних студија за образовање васпитача.

Миленковић, С. (2017): „Језички развој деце предшколског узраста”. Београд.

Миленковић, С. (2020): „Дигиталне компетенције васпитача”. Београд.

Миленковић, С. (2024): „Дете и медији”, Сремска Митровица Висока школа струковних студија за образовање васпитача”.

Milenković, S.,(2023). Development of Digital and Communication Competence at an Early Age, In: International conference „Media and Challenges of Modern Society 2023”, 2. Jun 2023. Niš, Department of Communications and Journalism, Faculty of Philosophy, University of Niš, Serbia. Pg. 7.

Milenković, S., (2023). Digitalna književnost za decu predškolskog uzrasta, U: S. Vujkov, Vaspitno obrazovni i sportski „Horizonti” (13; Palić; 2023) Subotica: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača i trenera, 2023. str. 127-135. ISBN 978-86-87893-63-4 UDK 37.01(082) 796(082) 373.2(082)

Milenković, S., (2021). Media Literacy - Encouragement Of Communication Competencies Of Preschool Children U: Media and Challenges Of The Modern Society 2021 Niš: Filozofski fakultet Univerzitet u Nišu

Миленковић, С. (2023). Филм и књижевност у образовном дискурсу, У: М. Грујић и К. Олах, ФИЛМ И КЊИЖЕВНОСТ 2.0 Књижевно и филмско – у прошлости, садашњости и будућности културе, књига сажетака са међународног научног скупа, 27–29. новембар 2023. Институт за књижевност и уметност Београд, Београд: Институт за књижевност и уметност. ISBN 978-86-7095-325-3 УДК 791.3/.4(048) 82.09(048) стр. 98-99.

Milenković, S., Ristić, M.(2023). Media Literacy in Communication Skills and Competencies in Early Age, In: İlhan Şahin, E., Khalilli, Z., 4. International Antalya Scientific Research and Innovative Studies Congress May 9-10, 2023 Antalya, Türkiye pg. 1148. ISBN 978-625-367-097-9

Milenković, S. Dražić, D. Ristić M. (2023). Role Of The Media In Learning Of Preschool Children, In Göçer,Kemal (Ed.). The book of abstract Cukurova 11 th International Scientific Researches Conference, August 22-24, 2023 (154-155 pp). Adana, Turkey. ISBN: 978-625-367-278-2

Миленковић, С., Ристић, М., (2024). Дигиталне технологије у развоју комуникације на матерњем језику предшколаца, У: Предраг М. Јашовић (ур.), Зборник радова са Осамнаесте конференције „Васпитач у 21. веку” - Предшколска установа као

професионална заједница учења - иновације, изазови и перспективе, бр. 22, Академија васпитачко-медицинских струковних студија, Одсек васпитачких студија Алексинац УДК 373.2:004(497.11) 37.091.3-028.31:004, стр. 143-149.

Milenković, S. (2022). Interkulturalizam i uticajmedija u komunikaciji u ranomuzrastu U: Interculturalism In Education, Ed: Ivanić, I., Ilić, S., Radović, D. Novi Sad, October 1st , 2022 The 8th International Conference InterKult 2022, Novi Sad: Pedagogical Institute of Vojvodina iNacionalnisavetrumunskenacionalnemanjine978-86-80707-839, str. 46-47.

Milenković, S., (2021). Epistemiološki značaj drevnih znanja antičkih autora u modernoj nauci o jeziku, U: R. Vasić, S. Ferjančić, K. Maricki Gađanski, Antika isavremenisvet: Epistemiološki značaj drevnih znanja antičkih autora i u poznijoj tradiciji, Beograd: Društvo za antičkestudijeSrbije, str. 323-328.

Milenković, S., (2021). Vođena fantazija u razvoju govora predškolaca Vaspitno obrazovni i sportski horizonti (12; Subotica; 2021): Međunarodna interdisciplinarna stručno naučna konferencija „Horizonti” (12; 2021; Subotica) Horizonti: zbornik radova, Subotica: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača i trenera, 2021. str. 350-355.

Nikolić, M., Milenković, S., Pavlović, I., Budmir, J. (2021). Razvoj veština rane pismenosti imotivacije za usvajanje čitanja i pisanja kroz učenje u projektima Integrisani pristup u radu sa predškolskom decom, učenicima i korisnicima u vrtićima, školama i u ustanovama socijalne zaštite (1; Kikinda; 2020) Kikinda: Visoka školastrukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Kikindi UDK 373.2(048.3)(0.034.4), ISBN 978-86-85625-58-9 15-17.

Nikolić, M., Milenković, S., Korać, I. (2023). Development of Phonological Abilities at The Preschool Age In The New World, In: Baran,M. F., Seydossoglu, S., Bilici, E., International Conference on Global Practice of Multidisciplinary Scientific Studies-IV, April 28-30, 2023, Turkish Republic of Northern Cyprus, 202.

Nikolić, M., Milenković, S., Dačović, T. (2023). Speech Language Problems In Preschool Children: Recognition And Support. In Eliacih M., Gafurova, G. (Ed.). The book of

abstract VI International Halich congress on multidisciplinary scientific research, (270 pp).
Istanbul, Türkiye: Iksad Institute.

Николић, М. Миленковић, С. (2024): „Рана језичка писменост”, Сремска
Митровица Висока школа струковних студија за образовање васпитача.

Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета” (2019).
Београд: Просветни преглед д. о. о.

Potter, W. J. (2004). *Theory of media literacy: A cognitive approach*. Sage
Publications.

Стевановић, Н. (2016). Развијање креативности, колаборативности и
компетативности у раном дечјем узрасту помоћу рачунарске игре. „Савремено
предшколско васпитање и образовање: изазови и дилеме”, стр. 323-340.

Tajlor, G. Monaghan, P. & Westerman, G. (2017). „Investigating the association
between children*s screen media exposure and vocabulary size in the UK”. *Journal of
children and Media*, 12 (1), 51-65.

Хилченко, С. Јаковљевић, Н. (2017) *Interactive-Multimedia Playful Game Sheets*
Institutes. Едукација бр. 1, (19), стр, 228-234.

ПРИЛОГ 1. Анкетни упитник за родитеље

АНКЕТА ЗА РОДИТЕЉЕ

Поштовани/а,

пред Вама се налази анкетни упитник који је састављен за потребе педагошког истраживања у оквиру мастер рада на тему „Употреба различитих врста медија у породици предшколаца у сеоској средини”,

Циљ анкете је да се испита заступљеност и употреба различитих врста медија у породици предшколског детета у сеоској средини.

Анкета је анонимна, а добијени подаци користиће се искључиво у истраживачке сврхе. Молимо Вас да на питања одговорите искрено.

Хвала Вам на сарадњи.

I ДЕО – ОПШТИ ПОДАЦИ

1. Пол:

а) женски

б) мушки

2. Старост:

а) до 25 година

б) 26–35 година

в) 36–45 година

г) 46 и више година

3. Степен образовања:

а) основна школа

б) средња школа

- в) виша школа / високо образовање
- г) мастер / магистар / докторске студије

4. Број деце у породици:

- а) једно
- б) двоје
- в) троје
- г) четворо и више

5. Узраст Вашег детета које похађа предшколску установу:

- а) 4 године
- б) 5 година
- в) 6 година

6. Место становања:

- а) село
- б) приградско насеље
- в) град

II ДЕО – САРАДЊА СА ПРЕДШКОЛСКОМ УСТАНОВОМ

1. Колико често учествујете у активностима које организује предшколска установа?

- а) редовно
- б) повремено
- в) ретко
- г) никада

2. На који начин најчешће сарађујете са предшколском установом?

(Могуће је заокружити више одговора.)

а) разговор са васпитачем

б) присуство родитељским састанцима

в) учешће у радионицама

г) доношење материјала и средстава за рад

д) учешће у приредбама и манифестацијама

ђ) размена информација о детету

е) други облици сарадње: _____

3. Да ли сматрате да је сарадња породице и предшколске установе важна за развој детета?

а) да

б) делимично

в) не

III ДЕО – РОДИТЕЉИ И РАЗЛИЧИТЕ ВРСТЕ МЕДИЈА

Да ли Ви купујете себи новине и часописе?

а) да

б) не

Ако је одговор на претходно питање да, наведите називе часописа и новина:

_____

Да ли слушате неки радио програм?

а) да

б) не

Ако је одговор да, напишите које садржаје слушате (музика, вести, наука...) :

_____

Да ли пратите ТВ програм?

а) да

б) не

Колико у продеку времена проводите уз ТВ програм?

Које садржаје ТВ програма највише пратите? _____

Да ли користите дигиталне медије? Ту подразумевамо: друштвене мреже, интрнет претраживаче, дигиталне платформе и апликације, електронске књиге и публикације.

а) да

б) не

Ако је одговор да, шта од горе наврдрног користите или додајте нешто што није наведено: _____

IV ДЕО - ДЕТЕ И РАЗЛИЧИТЕ ВРСТЕ МЕДИЈА

Да ли купујете и читате детету дечје часописе?

а) да

б) не

Ако је одговор да, наведите који су то часописи:

Да ли је дете заинтересовано за дечје часописе?

а) да

б) не

Колико времена на дневном нивоу ваше дете гледа ТВ програм?

а) не гледа

б) до сат времена

в) од сат до два сата времена

г) од два до пет сати

д) преко пет сати

Да ли Ваше дете на ТВ-у гледа само садржаје прилагођене дечјем узрасту или и емидије за одрасле?

- а) само дечје емисије
- б) и једно и друго
- в) не знам шта дете гледа

Наведите називе неких ТВ емисија које Ваше дете гледа: _____

Да ли ваше дете користи интернет?

- а) да
- б) не

Ако користи да ли то ради самостално или уз Вашу контролу?

- а) самостално
- б) уз моју сталну контролу
- в) Уз моју повремену контролу

Које садржаје Ваше дете гледа на интернету?

- а) музика
- б) цртани филм
- в) видео игре
- г) нешто друго

Колико времена на дневном нивоу Ваше дете проводи на Интернету?

- а) не користи уопште
- б) до сат времена
- в) од сат до два сата
- г) од два сата до пет сати
- д) преко пет сати

Сматрам да је потребно поставити одређена ограничења деци приликом коришћења електронских медија

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) нисам сигуран/на
- г) уопште се не слажем

Битно је ограничити детету и сам садржај који ће да прати путем телевизије и интернета

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- в) нисам сигуран/на
- г) уопште се не слажем

Сматрам да у већини случајева успевам да усмерим своје дете и ограничим му коришћење електронских медија колико је то у мојој моћи у данашње време

- а) у потпуности се слажем
- б) делимично се слажем
- г) уопште се не слажем

На који начин ограничавате свом детету коришћење електронских медија

- а) путем усмених упозорења и подсећања
- б) тако што им блокирам коришћење медија путем одређених лозинки
- в) тако што се електронски медији користе само у једној просторији
- г) друго : _____

Како се Ваше дете осећа због ограничења која му постављате ?

- а) буде тужно
- б) буде љуто
- в) прихвати то као нешто што је нормално
- г) покушава да користи без мог знања (“вара”)

Да ли је Ваше дете упознато са негативним странама интернета ?

- а) да
- б) не

Да ли разговарате са Вашим дететом о опасностима које вребају на Интернету?

- а) дам често причамо о томе
- б) да, понекад причамо о томе

в) не, немам баш времена за то

г) не, немам баш знања о томе

Да ли имате понекад осећај да не знате како да се изборите са коришћењем електронских медија од стране Вашег детета?

а) да, често

б) да, понекад

в) не, немам

Значила би ми помоћ стручног лица (нпр, васпитача) када је реч о контроли деце везано за коришћење електронских медија

а) у потпуности се слажем

б) делимично се слажем

в) нисам сигуран/на

г) уопште се не слажем

ХВАЛА ВАМ НА ИЗДВОЈЕНОМ ВРЕМЕНУ

ПРИЛОГ 2. Пример попуњеног упитника за родитеље

Керн Керн

Поздрављају,

Пред вама се налази анонимни упитник који је састављен за потребе педагошког истраживања у оквиру мастер рада на тему „Употреба различитих врста медија у породици предшколског детета у селској средини“.

Циљ анкете је да се испита заступљеност и употреба различитих врста медија у породици предшколског детета.

Анкета је анонимна, а добијени подаци користитиће се искључиво у истраживачке сврхе. Молимо Вас да на питања одговорите искрено.

Хвала Вам на сарадњи.

I ДЕО – ОПШТИ ПОДАЦИ

1. Пол:

☒ а) женски

☐ б) мушки

2. Старост:

☐ а) до 25 година

☐ б) 26–35 година

☒ в) 36–45 година

г) 46 и више година

3. Степен образовања:

☐ а) основна школа

☐ б) средња школа

☒ в) виша школа / високо образовање

☐ г) мастер / магистар / докторске студије

4. Број деце у породици:

☐ а) једно

☐ б) двоје

☒ в) троје

☐ г) четворо и више

5. Узраст Вашег детета које похађа предшколску установу:

☐ а) 4 године

☐ б) 5 година

☒ в) 6 година

6. Место становања:

☒ а) село

☐ б) приградско насеље

☐ в) град

II ДЕО – САРАДЊА СА ПРЕДШКОЛСКОМ УСТАНОВОМ

7. Колико често учествујете у активностима које организује предшколска установа?

☒ а) редовно

☐ б) повремено

☐ в) ретко

г) никада

8. На који начин најчешће сарађујете са предшколском установом? (Могуће је заокружити више одговора.)

☒ а) разговор са васпитачем

☒ б) присуство родитељским састанцима

☒ в) учешће у радионицама

☒ г) доношење материјала и средстава за рад

☐ д) учешће у приредбама и манифестацијама

☐ ђ) размена информација о детету

☐ е) други облици сарадње: _____

9. Да ли сматрате да је сарадња породице и предшколске установе важна за развој детета?

☒ а) да

☐ б) делимично

☐ в) не

III ДЕО – РОДИТЕЉИ И РАЗЛИЧИТЕ ВРСТЕ МЕДИЈА

1. Да ли Ви купујете себи новине и часописе?

☐ а) да

☒ б) не

2. Ако је одговор на претходно питање да, наведите назив часописа, новина _____

3. Да ли слушате неки радио програм?

☒ а) да

☐ б) не

Ако је одговор да, напишите које садржаје слушате (музика, вести, наука...) _____

МУЗИКУ

4. Да ли пратите ТВ програм?

☒ а) да

☐ б) не

Колико у просеку времена дневно поведете уз ТВ програм? _____

ОД СЕД ВРЕМЕНА ДО ДВА

Које садржаје ТВ програма највише гледате? _____

РЕКЛУ, СЕРАЈЕ

5. Да ли користите дигиталне медије? Ту подразумевамо: интернет медије, друштвене мреже, мултимедијалне садржаје, дигиталне платформе и апликације, електронске књиге и публикације.

☒ а) да

☐ б) не

Ако је одговор да, наведите шта од горе наведеног користите, или додате нешто што нисмо наведено: _____

ИНТЕРНЕТ МЕДИЈЕ, ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ,

АПЛИКАЦИЈЕ

Наведите шта од наведеног најчешће користите: _____

АПЛИКАЦИЈЕ

Колико времена у просеку дневно поведете уз дигиталне медије? _____

ДВА САТА

IV ДЕО – ДЕТЕ И РАЗЛИЧИТЕ ВРСТЕ МЕДИЈА

1. Да ли купујете и читате детету де-че часописе?

☐ а) да

☒ б) не

Ако је одговор да, наведите који су то часописи: _____

Да ли је дете заинтересовано за де-че часописе? _____

а) да
 б) не

2. Да ли заједно са дететом слушате радио програм?
 а) да
 б) не

3. Колико времена на дневном нивоу Ваше дете гледа ТВ?
 а) не гледа
 б) до сат времена
 в) од сат времена до два
 г) од два сата до пет сати
 д) преко пет сати

4. Да ли Ваше дете на Та-у гледа само садржаје прилагођене децејем узрасту или и емисије за одрасле?
 а) само децејем емисије
 б) и једно и друго
 в) не знам шта дете гледа

Наведите називе неких ТВ емисија које Ваше дете гледа
ЦРТАНЕ ФИЛМОВЕ, МРИШ 4 МЕДИЈА, МЕДИЈА ПРАСЕ

5. Да ли Ваше дете користи Интернет?
 а) да
 б) не

Ако користи да ли то ради самостално или уз Вашу контролу
 а) самостално
 б) уз моју сталну контролу
 в) уз моју поверљиву контролу

6. Које садржаје Ваше дете гледа на Интернету?
 а) музика
 б) цртани филмови

в) видео игре
 г) нешто друго: _____

7. Колико времена на дневном нивоу Ваше дете проводи на Интернету?
 а) не користи уопште
 б) до сат времена
 в) од сат до два сата
 г) од два сата до пет сати
 д) преко пет сати

8. Сматрам да је потребно поставити одређена ограничења деци приликом коришћења електронских медија
 а) у потпуности се слажем
 б) делимично се слажем
 в) нисам сигуран/на
 г) уопште се не слажем

9. Битно је ограничити детету и сам садржај који ће да прати путем телевизије и интернета
 а) у потпуности се слажем
 б) делимично се слажем
 в) нисам сигуран/на
 г) уопште се не слажем

10. Сматрам да у већини случајева успевам да усмерим своје дете и ограничим му коришћење електронских медија колико је то у мојој моћи у данашње време
 а) у потпуности се слажем
 б) делимично се слажем
 в) нисам сигуран/на
 г) уопште се не слажем

11. На који начин ограничавате свом детету коришћење електронских медија
 а) путем усмених упозорења и подсећања

б) тако што им блокирам коришћење медија путем одређених лозинки
 в) тако што се електронски медији користе само у једној просторији
 г) друго: _____

12. Како се Ваше дете осећа због ограничења која му постављате
 а) буде тужно
 б) буде љуто
 в) прихвати то као нешто што је нормално
 г) покушава да користи без мог знања ("вара")

13. Да ли је Ваше дете упознато са негативним странама интернета
 а) да
 б) не

14. Да ли разговарате са Вашим дететом о опасностима које вребају на Интернету?
 а) да, често причамо о томе
 б) да, понекад причамо о томе
 в) не, немам баш времена за то
 г) не, немам баш знања о томе

15. Да ли имате понекад осећај да не знате како да се изборите са коришћењем електронских медија од стране Вашег детета?
 а) да, често
 б) да, понекад
 в) не, немам

16. Значила би ми помоћ стручног лица (нпр. васпитача) када је реч о контроли деце везано за коришћење електронских медија
 а) у потпуности се слажем
 б) делимично се слажем
 в) нисам сигуран/на
 г) уопште се не слажем

ХВАЛА ВАМ НА ИЗДВОЈЕНОМ ВРЕМЕНУ